

se spunea la Lvov, adică unchiul și tata, iar bunicul, care, bineînțeles, n-avea cum să fie în cadru, era totuși prezent sub forma unei umbre vizibile și, vă spun, de fiecare dată când mă uitam la fotografia aceea, de fiecare dată când învârteam pe toate părțile micul carton îngălbenit de la firma domnului Bronstein, simțeam o anumită emoție, întrucât acea umbră era ca o prevestire a evenimentelor care urmau să se desfășoare, sugerând parcă absența tăcută a bunicului pentru următorii ani, iar în ceea ce privește Mercedesul – am anticipat întrebarea domnișoarei Ciwle – și el a fost în fotografia de adio – păi, da – m-a întrerupt – cu siguranță l-au rechiziționat nemții – tocmai că nu – și am lămurit-o – când au început să cadă primele bombe, bunicul a primit ordin să ducă toate documentele cu secretele tehnologiilor din domeniul chimiei în est, ca să fie în siguranță întrucât se prognoza ca frontul să se oprească la râul Dunajec și, în cel mai rău caz, pe San și să se mențină așa până la sosirea sprijinului din partea francezilor, însă acestea erau doar speranțe deșarte, iar bunicul, răzbătând cu Mercedesul pe drumurile pline de refugiați pe care piloții Luftwaffe își verificau dexteritatea, era convins că nu-și va îndeplini misiunea, că nu va apuca să ajungă la Lvov, la hotelul „Georges“, unde trebuia să-l aștepte un agent, dar s-a întâmplat cu totul altfel: cam la douăzeci de kilometri de Lvov, între Gródek Jagielloński și Zimna

Woda, a zărit în față avangarda Armatei Roșii, un detașament de cavalerie aflat în recunoaștere, și s-a gândit să se întoarcă de îndată, căci din două rele i s-a părut că ar fi mai bine să se ascundă undeva, urmând să-și termine misiunea oriunde pe partea germană, dar nu a mai apucat, soldații Armatei Roșii au dat bice cailor și au înconjurat Mercedesul, iar comandantul lor, un locotenent cu fața ciupită de vărsat de vânt, nu-și mai încăpea în piele de bucurie la văzul mașinii – ei, ne-a bătut norocul azi, comisarul o să fie tare încântat – s-a adresat soldaților, iar bunicului – *wychadi, swołocz!* – și imaginați-vă – i-am spus domnișoarei Ciwle pe fundalul susurului valurilor – că locotenentul a și întocmit un proces verbal de rechiziție – e un act de ochii lumii pentru polac, ca să nu trâmbițeze că armata noastră fură – i-a zâmbit și l-a bătut pe umăr – cunoaștem noi propaganda voastră vrăjmașă – așadar, bunicul, stând în fața locotenentului cu amprenta vărsatului de vânt pe chip, a primit în tăcere procesul verbal, în timp ce soldații scotoceau prin mașină și aruncau în șanț, spre stupefacția bunicului, toate lucrurile care nu le erau de folos: și-au început să zboare în desişul de brusturi trusa de ebonită cu cheile Bosch, pardesiul mâncat de molii al bunicului, o pereche de galoși, gresorul, etuiul gol de la ochelarii de protecție, pachetul cu documente legate cu sfoară pe care, din fericire nu l-au desfăcut după ce l-au scos dintr-o geantă

din piele pe care bineînțeles că și-au oprit-o, totul a durat mai puțin de șapte minute – i-am explicat domnișoarei Ciwle – și după ce au pornit-o înapoi în direcția Lvovului, bunicul și-a aprins o țigară și s-a uitat cu atenție la rotocolul de praf de sub copitele calului locotenentului, calul fără călăreț alerga slobod în urma Mercedesului, în timp ce stăpânul lui schimba cu dezinvoltură vitezele, aprindea farurile, verifica sunetul claxonului, iar soldații care escortau mașina trăgeau satisfăcuți în aer, fredonând un cântec melodos despre panii polonezi și câinii de atamani pe care o să-i învețe minte Armata Roșie; abia când au dispărut după curbă, bunicul a sărit în șanț, și-a scos lucrurile și a pornit anevoie spre Lvov, sperând că, în ciuda neașteptatei ocupații sovietice, va reuși să-și ducă până la capăt misiunea, și parcă-l văd așa, pe drumul acela: pășește încet în pardesiul său vechi, oprindu-se din când în când pentru că era tare grea trusa de ebonită cu cheile Bosch, iar în cealaltă mână ține pachetul cu documente secrete legate cu sfoară, aparținând Fabricii de Stat de Compuși Azotici, documente așteptate de agentul de la hotelul „Georges“. – Tălpile frumoase și delicate ale instructoarei, udate, ca și ale mele, de valurile reci ale Balticii, tot dispăreau sub nisipul umed; preocupată de jocul copilăresc de a-și ascunde și a-și scoate la iveală picioarele dintr-o masă cenușie amorfă, părea că nu-mi ascultă povestirea, însă imediat ce

am pronunțat cuvântul „agent“ și am tăcut – m-a întrebat – și s-au mai întâlnit până la urmă la hotelul acela? – Hotelul „Georges“ – am reluat firul povestirii – era deja plin de ofițeri sovietici și tot restaurantul arăta ca un stat major după un război încheiat cu o victorie; bunicul ajunsese acolo cu tramvaiul din strada Ujejski, unde mai înainte își schimbase hainele și se odihniuse, dar nu a intrat direct în hotel, a stat pe trotuar și a privit ca un simplu trecător prin geamurile sălii puternic luminate și nu-i venea să creadă ochilor: chelnerii, mai tineri sau mai bătrâni, picolii, cu toții parcă dansau printre mese, servindu-i pe ofițerii sovietici cu stufat, friptură, carne de oaie, vinuri ungurești, coniacuri franțuzești și votcă Baczewski, iar aceștia le plăteau cu multă amabilitate cu niște hârtii ciudate, bunicul s-a ridicat pe vârfuri și, lipit de geamul restaurantului, a observat că nu sunt altceva decât procesele verbale de rechiziție ale armatei sovietice, exact la fel ca cel primit pentru Mercedes, și era o imagine stupefiantă: ofițerii bine dispuși spărgeau paharele și beau numai din căni, ca și cum și-ar fi dat seama foarte bine că peste câteva ore pivnița hotelului se va goli complet, că cine mai putea oare să le furnizeze tokai, votcă de pelin, armaniak sau bordeaux, așadar, scoteau din buzunare teancuri de procese verbale, aruncându-le în tăvile de argint, iar chelnerii le zâmbeau, mulțumindu-le pentru bacșișurile grase de parc-ar fi fost

conștienți că ofițerii Armatei Roșii ar putea să plătească la fel de bine pentru acel lux de clasă discreditat de ei nu cu hârtii, ci cu plumb, deci bunicul s-a îndepărtat de geam și s-a îndreptat spre Wały Hetmańskie, mohorât și deprimat nu atât de ocupația neașteptată și de pierderea Mercedesului, întrucât în Europa Centrală era normal așa ceva, constituind într-un fel ordinea firească a lucrurilor, ci de faptul că această forță întunecată și prevestitoare de rău a invadat inopinat teritoriul care niciodată nu mai fusese supus anexării sau agresiunii și de aceea părea cel mai nesigur, cu alte cuvinte, se gândea că tot acest mecanism invadează lent și sistematic memoria și, pas cu pas, îi distruge țesutul delicat, îi ia forța imaginilor pure și clare, îi smulge trecutul și îl acoperă cu filtrul specific necunoscut până atunci popoarelor din Europa Centrală, care nu putea fi comparat cu nimic; iată că, pășind pe Wały Hetmańskie, bunicul a înțeles intuitiv toate acestea, realizând că toate amintirile lui legate de hotelul „Georges“ și Plac Mariacki, toate clipele de la întâlnirile cu logodnica, cu prietenii, cu colegii de la politehnică vor fi de-acum cu totul altceva, încărcat pentru totdeauna cu cântecele și toasturile ofițerilor sovietici, cu fumul țigărilor lor, cu mirosul aspru de apă de colonie și de transpirație, cu sunetul de armonică, cu scrâșnetul cioburilor de sub bocancii lor și, dacă vreodată își va aminti discuția cu logodnica, atunci când ea îi

povestea despre mama sa ungueroaică, decedată de tânără în împrejurări tragice, iar el îi derula povestea stră-străbunicului medic în armata lui Napoleon, aventurier și chefliu de altfel, prin urmare, dacă și-ar apropia toate aceste ingrediente ale întâlnirilor de odinioară împreună cu norii de deasupra pieței, cu huruitul căruțelor, cu clopoței tramvaielor și cu razele soarelui care pătrundeau prin geamul restaurantului până la măsuța lor, atunci de fiecare dată această imagine se va suprapune cu imaginea unui șir de chipuri roșii și transpirate, a unor borduri de caschete puse pe fața de masă sau cu imaginea teancurilor de procese verbale aruncate chelnerilor și veți admite – continuam neobosit, în timp ce domnișoara Ciwle își scotea picioarele din apă – că astfel de gânduri nu erau deloc încurajatoare în orașul în care atârnav deja placardele roșii – *Cinste eliberatorilor Ucrainei de Vest, Jos burghezia, Poporul muncitor și Stalin* – și, de parcă n-ar fi fost destul, undeva în apropierea monumentului lui Sobieski, bunicul a observat pe partea cealaltă a străzii cum trece Mercedesul 170 cu patru portiere de culoare verde-închis, care nu era altceva decât propria lui mașină sau, mai exact spus, mașina care își schimbase radical proprietarul, și atunci a auzit din spate – domnul inginer Karol? Vă rog să nu vă întoarceți, o să mergem alături ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, bine că n-ați intrat în hotel, roiesc agenții